

Editör **Ali Murat Kırık**

Geleneksel Medyada **ÇOCUK** ve **İLETİŞİM**

cizgi
KİTAPevi

GELENEKSEL MEDYADA ÇOCUK VE İLETİŞİM

Editör
Ali Murat KIRIK

Ali Murat KIRIK

(Doç. Dr.), 2008 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü'nden mezun oldu. 2009 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü'nde araştırma görevlisi oldu. 2010 yılında "IP Televizyon Yayın Teknolojisi" isimli teziyle yüksek lisansını ve "Yeni Medya Çağı Çerçevesinde Türkiye'de Televizyondan İnternete Dönüşüm ve Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu" isimli doktora tezini tamamladı. Halen Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü'nde öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarına devam etmektedir. İnternet televizyonculuğu, sosyal medya, yeni medya, yeni iletişim teknolojileri akademik ilgi alanları arasında yer almaktadır.

Editörlüğünü Prof. Dr. Ali Büyüksan ile ortaklaşa yaptıkları "Sosyal Medya Araştırmaları I, II, III"; "Medya Çağında İletişim"; "Sosyal Medya ve İnternet Ortamında Viral Reklamcılık" ve "Yeni Medyada Çocuk ve İletişim" isimli kitapları da bulunmaktadır.

BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Emine DEMİRAY (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Güven BÜYÜKBAYKAL (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. İlhan GÜNBAZI (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Kazım Özkan ERTÜRK (Düzce Üniversitesi)
Prof. Dr. Melis OKTUĞ ZENGİN (Nişantaşı Üniversitesi)
Prof. Dr. Seçkin ÖZMEN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Suat GEZGİN (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. İbrahim Ethem BİLİCİ (Erciyes Üniversitesi)
Doç. Dr. Onur BEKİROĞLU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Sinem YEYGEL ÇAKIR (Ege Üniversitesi)

Kitabın oluşumuna eleştiri ve önerileriyle katkı sağlayan değerli bilim kurulu üyelerimize minnettarız.

Gülşah Akar
9 Nisan 2019
Gemişhane

GELENEKSEL MEDYADA ÇOCUK VE İLETİŞİM

Editör
Ali Murat KIRIK

Çizgi Kitabevi Yayınları: 933
İletişim

Genel Yayın Yönetmeni
Ramazan Arlı

©Çizgi Kitabevi
Mart 2019

ISBN: 978-605-196-273-3
Yayıncı Sertifika No:17536

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
Editör

KIRIK, Ali Murat
GELENEKSEL MEDYADA ÇOCUK VE İLETİŞİM

Baskıya Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

Baskı: Çimke Basımevi
Sertifika No: 21941
Cilt: Göksu Cilt

ÇİZGİ KİTABEVİ

Çizgi Kitabevi
Gazi Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRDEN.....	7
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE ÇOCUK DERGİCİLİĞİ ve GÜNÜMÜZ ÇOCUK DERGİLERİNİN OLUŞTURDUĞU FIRSATLAR.....	13
<i>Doç. Dr. Mihalis (Michael) KUYUCU</i> <i>Doç. Dr. Ali Murat KIRIK</i>	
ÇOCUK KİTAPLARI ve TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİSİ.....	39
<i>Doç. Dr. Aysad GÜDEKLİ</i> <i>Öğr. Gör. Duygu GÜDEKLİ</i>	
ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET KONULU HABERLER ve OKUR/İZLER KİTLE ETKİLEŞİMİ	65
<i>Dr. Öğr. Üyesi Özgehan ÖZKAN</i>	
MEDYADA ÇOCUK, SUÇ ve KAHRAMANLIK OLGUSU	109
<i>Öğr. Gör. Mehpare YAĞLICI</i>	
MODERN ZAMAN MASALLARI: FİLMLE ve YÖNETİM BİÇİMLERİ	149
<i>Prof. Dr. Nilüfer PEMBEÇİOĞLU</i> <i>Doç. Dr. Nebahat AKGÜN ÇOMAK</i>	
TELEVİZYON ve ÇOCUK İLİŞKİSİ	175

HEDEF KİTLESİ ÇOCUK OLAN REKLAMLARDA YAŞAM BİÇİMİ SUNUMU: KOTON KIDS REKLAMLARI ÖRNEĞİ	197
<i>Dr. Öğr. Üyesi Duygu ÜNALAN</i>	
ÇOCUK GERÇEKLİĞİ ve ÇOCUĞA GÖRELİK İLKELERİ AÇISINDAN ÇİZGİ FİLM ve ANİMASYON YAZARLIĞI	227
<i>Öğr. Gör. Dr. Mehmet Sefa DOĞRU</i>	
<i>Doç. Dr. Enderhan KARAKOÇ</i>	
ÇOCUKLARIN CİNSİYET DEĞİŞKENİNE BAĞLI OLARAK ÇİZGİ FİLM İZLEME ALİŞKANLIKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	241
<i>Doç. Dr. Gülsüm ÇALIŞIR</i>	
<i>Arş. Gör. Dr. Gonca UNCU</i>	
<i>Aleyna Makbule ÜNAL</i>	

- Celepoğlu, A. (2013) Çocuk Yayınlarında Bulunması Gereken Temel Unsurlar *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* (4.Baskı). içinde (ss. 52-54). Ankara: Pegem Akademi Yayın Evi
- Dursunoğlu, H. (2013) Çocuk Edebiyatı Nedir? *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* (4.Baskı). içinde (ss. 31-36). Ankara: Pegem Akademi Yayın Evi
- Karatay, H. (2013) Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler? *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı* (2.Baskı). içinde (ss. 81-127). Ankara: Grafiker Yayınları
- Kıbrıs, İ. (2002) *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı* Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi
- Morris, D. (2010) *Çocuk* (Ç. Sunay, Çev.). İstanbul: İş Bankası Yayınları
- Oğuzkan, A.F. (2013) *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Sever, S. (2012) *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları
- Şahin, A. (2013) Çocuk ve Çocukluk, *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk edebiyatı*, (2. Baskı). İçinde (ss.1-36) Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Şimşek, T., Yakar, Y.M. (2012) Çocuk ve Edebiyat, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. (2.Baskı). içinde (ss. 13-43). Ankara: Grafiker Yayın Evi
- Şimşek, T. (2004) *Çocuk Edebiyatı*, Konya: Suna Yayınları
- Şirin M.R. (2011) Çocuk Hakları ve Medya Üzerine Bir Ön Bakış, *Çocuk Hakları ve Medya*, (1. Baskı). İçinde (ss.11-23) İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Şirin M.R. (2014) *Çocuk Ve Medya: Eşitsizlikler Dünyası*. Erişim Tarihi: 21.11.1980, <http://www.iletisimvediplomasi.com/cocuk-ve-medya-esitsizlikler-dunyasi-mustafa-ruhi-sirin/>
- Yılmaz, N. (2012) *Türk Çocuk Edebiyatı Kitaplarındaki Çocuk Gerçekliğine Eleştirel Bir Bakış* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÇOCUKLARIN CİNSİYET DEĞİŞKENİNE BAĞLI OLARAK ÇIZGI FİLM İZLEME ALIŞKANLIKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Doç. Dr. Gülsüm ÇALIŞIR*

Arş. Gör. Dr. Gonca UNCU**

Aleyna Makbule ÜNAL***

Giriş

Günümüzde kitle iletişim araçlarının etkilerinin devam ettiğini söylemek mümkündür. Özellikle televizyonun insan yaşamında temel ihtiyaç haline gelmesi, üzerinde konuşulmasına da yol açmaktadır. Bu derece etkili olan bu iletişim aracının, insanlar üzerinde sadece olumlu değil, olumsuz etkiler de yarattığı görülmektedir. Son dönemlerde televizyonun çocuklar üzerindeki etkisine yönelik araştırmaların artması da bunun doğal bir sonucudur. Araştırmaların özellikle çocuklara yönelik olması durumu ise, bu yaştaki bireylerin yetişkin bireylere göre televizyondan daha kolay etkilenmesinden kaynaklanmaktadır.

Televizyon, artık tüm insanlığın toplumsal hayatına etki eden en güçlü ayardır. Bu nedenle, televizyonun bu etkisini

vizyonun özellikle çocuklar üzerindeki davranışsal, düşünsel ve duygusal etkileri yoğunluktadır (Kara, 2016: 21). Bu etkinin gücü, olumsuz sonuçlara da yol açabilmektedir. Örneğin çocuklar tarafından televizyon izlemeye ayrılan sürenin fazla olması, fizyolojik açıdan risk faktörü oluşturmaktadır. Aynı şekilde televizyonda yaşına uygun olmayan korku, cinsellik gibi içerikleri izleyen çocuk, psikolojik yönden güçlükler yaşayabilmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2012 yılında yapmış olduğu araştırmanın sonucuna bakıldığında Türk toplumunun yüzde 91,9'u televizyon izlemektedir. Böylesine etkin hale gelen bir iletişim aracının insan hayatı için, özellikle de okul öncesi dönem çocuklarına etkileri, üzerinde durulan önemli bir konudur (Ünal ve Durualp, 2012: 94). Televizyonun evlerin vazgeçilmez bir aracı olmasına bağlı olarak günden güne televizyon kanallarının ve programlarının sayısı da artmıştır. Bu kapsamda çocukların izlemesi için hazırlanan programlar, ağırlıklı olarak çizgi filmler yer almaktadır (Corrigan, 2010). Çizgi filmlerde yer bulan çocuk karakterler, hayvanlar, doğal yerler ve kurgusal olaylar çocukları ekrana bağlayan temel unsurlardır (Yağlı, 2013: 710). Bu bağlayıcılığın sonucunda çizgi filmlerin çocukları gerçek dünyadan uzaklaştırıp, hayal dünyasına alıp götürmesi mümkün olmaktadır (Cereci, 1996: 23-24). Henüz gerçek ile hayali birbirinden ayırt etmekte güçlük yaşayan çocuklar, pasif bir konumda televizyonun kendisini etkilemesine izin vermektedir.

İnsana bebeklik döneminden itibaren ses ve görüntüsü ile canlı bir dünya sunan televizyonu, "kapalı bir kutu"ya benzetmek mümkündür. Bu kutunun özellikle çocuklar üzerindeki etkisi araştırmaya değer görülmektedir. Çocukların televizyon izleme zamanı ve izleme süresi, televizyonda iz-

deleştirme konularına ağırlık verildiği görülmektedir. Ancak bu konuları barındıran araştırmalarda sadece nicel araştırma yönteminin seçilmesi, araştırmalarda eksik kalan bir yöndür. Çizgi filmin, çocuklar üzerindeki etkisini, nitel araştırma yöntemi olan yüz yüze görüşme yoluyla tespit etmenin, alana farklı bir bakış açısı kazandıracığı düşünülmüştür. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada çocukların cinsiyet değişkenine bağlı olarak çizgi film izleme alışkanlıklarının ne yönde değiştiğini gösterebilmek için yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, çizgi film ve çocuk etkileşiminde cinsiyete göre televizyondan çizgi film izleme alışkanlıklarında farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur.

Çocuk Kavramı

Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü'ne göre çocuk, "olgunluktan önceki bir yaşta bulunan her kız ve erkek" ifadesiyle fizyolojik özellikleri yönüyle tanımlanmaktadır (Öncül, 2000: 244). Şahin'e (2014: 10) göre çocuk olmak; sevmenin, sevilmenin, dünyanın tam merkezinde biricik olmanın, herkesin ve her şeyin sana göre ve sana yönelik olduğuna inanmaktır. Şimşek (2013: 237) ise, "Çocuk candır, geleceğin güvencesidir, evin gülen yüzüdür, korunma ihtiyacı olan insan yavrusudur" diyerek, çocuğa psikolojik anlamlar yüklemektedir.

Çocukların korunma ihtiyacının yanı sıra yiyecek, barınma gibi fitri ihtiyaçları da söz konusudur. Ancak alışkanlıkların birikimi ile "eklenmiş ihtiyaçlar" oluşmaktadır. Örneğin insanlar için televizyon izlemek bir ihtiyaç değildir. Bugün ise televizyon, insan kişiliğinin bir parçası haline gelmiştir (Güneş, 2014: 16-17). Televizyon toplumunun fertleri arasında, gelişim çağındaki çocukları ayrı bir statüye yerleştirmek için kullanılır (Kara, 2012: 190-191). Çünkü çocukların

incelemeden önce, çocuğun gelişim dönemlerini de ayırmak gerekmektedir. Genel olarak çocuğun gelişim sürecine bakıldığında dört ayrı dönem görülmektedir (Büyükbaykal, 2007: 34):

- Bebeklik dönemi (0-2 yaş),
- İlk çocukluk dönemi (3-6 yaş),
- Son çocukluk dönemi (7-11 yaş),
- Ergenlik dönemi (12-18 yaş).

Bu ayırım, televizyondan etkilenme düzeylerinin çocukların yaşlarına, gelişim düzeylerine, ailesel ve çevresel faktörlere ve izledikleri programların içeriklerine bağlı olarak farklılıklar göstermesinden kaynaklanmaktadır (Büyükbaykal, 2007). Özellikle bebeklik dönemi; duygusal doyum, sevgi, konuşma, üzülmeye, sevinme, iletişim kurma ve sosyalleşme açısından son derece önemlidir. Psikomotor ve psikososyal gelişiminin temelleri bu dönemde atılmaktadır. Televizyon karşısında gereğinden fazla vakit geçiren bu dönem çocuklarının bahsi geçen özellikleri kazanması ise güç olmaktadır. Televizyon her ne kadar görüntü ve ses zenginliği sunuyor olsa da, tek yönlü bir iletişimin olması ve karşılıklı iletişime fırsat vermemesi ciddi bir eksiklik olarak görülmektedir (Çamlıca, 2009: 81). Örneğin gördüklerine dair soru sormayan, düşünmeyen bir pasif izleyicinin gelişim döneminin becerilerinden yoksun olması beklenen bir sonuçtur. Karacoşkun'a (2002: 233) göre büyüklerin bu noktada bilinçli olmasına ve çocukları yönlendirmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

0-3 yaş grubu çocuklarının televizyon izlerken "Ne? Kim?", 4 yaş grubu çocuklarının ise "Neden? Ne zaman? Niçin?" sorularını sorma eğilimi göstermesi, buldukları dönemin özelliklerindedir. 5 yaşındaki çocuklar kelimele-

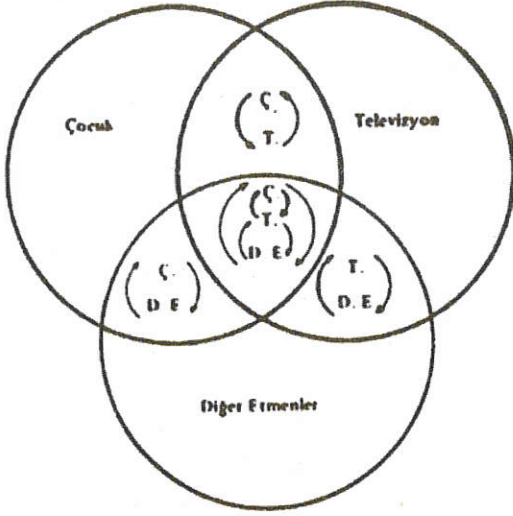
haline gelmektedir (Yavuz, 2010: 414-430). Türkiye'de bu yaş gruplarının çizgi film ilgisi ile ilişkilendirildiği bir araştırmada yapılmıştır. Buna göre bebeklik, ilk çocukluk ve son çocukluk evresinde çocuğun çizgi filme olan ilgisinin yükseldiği, ergenlik döneminden itibaren ise ilginin düştüğü görülmüştür (Cesur ve Paker, 2007: 108).

Çocuklar, çocukluklarının hangi döneminde bulunurlarsa bulunsunlar anlaşılana o ki televizyon izleme alışkanlıklarına sahiptir. Bu anlamda çocuk ve televizyon arasındaki ilişkiyi gösterebilmek için aşağıdaki başlığa ihtiyaç duyulmuştur.

Televizyon ve Çocuk

Televizyon; belli bir toplumsal yapının ekonomik, politik, teknolojik ve kültürel çıktısıdır. Televizyonun icadı ve gelişmesi, ait olduğu yapının ihtiyaçlarının sonucudur veya kişisel gereksinimlerin giderilmesine bir yanıtır (Erdogan ve Alemdar, 2001: 169). 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren insan hayatına giren televizyon; gittikçe yaygınlaşmış, insanların yaşam tarzını belirleyen, algılarını yönlendiren, tutum, değer ve davranışlarını etkileyen önemli bir güç, gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiştir (Taylan, 2011: 1). Bu aracın bir ihtiyaç haline geldiğini ABD'de yapılan araştırma sonucunda insan ömrünün on beş yılının televizyon önünde geçirdiği bilgisiyle güçlendirmek mümkündür (Yörükoğlu, 2010: 100).

Geniş kitlelere kolayca ulaşabilen bu araç, çocuklar için de gereksinim duyulan bir unsur olmaktadır. Televizyon bu gerekliliği, zorunluluğa çevirme noktasında etkilidir. Aşağıda yer alan Şekil 1'de çocuk, televizyon ve diğer etmenlerin birbiriyle etkileşim halinde olduğu ifade edilmektedir.

Şekil 1. Televizyonun Diğer Etmenlerle Çocuk Üzerindeki Etkisi

Kaynak: Deniz Güler, (1989), "Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film", Kurgu-Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 5, Eskişehir.

Televizyon ve çocuğun etkileşimi; özdeşleşme, düşünsel, inanırlık, mizah, töresellik ve şiddet olmak üzere altı alanda ele alınmaktadır (Güler, 1989: 169-170). Bu alanlar aynı zamanda çocuğun yaşamının diğer dönemlerinde de temel olmaktadır (Kara, 2016: 21). Örneğin halk kahramanı karakterini izleyen bir çocuk, bu kahramanla özdeşim kurabilmektedir. Yaşamın ileriki dönemlerinde kendisi de kurtarıcı gibi davranma yoluna gidebilmektedir. Tam tersi çocuk, Sylvester ve Tweety, Tom ve Jerry gibi çizgi filmlerden şiddeti öğrenebilmektedir. Sonrasında şiddeti kendi yaşamında da bir seçenek olarak düşünmeye başlamaktadır. Bu nokta, televizyon ve çocuk etkileşiminin olumlu ve olumsuz yönlerinin olduğu

cevheri hem aile, arkadaş ve çevresindeki diğer insanlar hem de kitle iletişim araçları işlemektedir. Toplumun en küçük bireyleri olan çocukların, araştırmalara göre bugünün en yaygın ve etkin kitle iletişim aracı olan televizyondan daha fazla etkilendiği belirlenmiştir. Etkinin olumlu olduğu görüşündeki Akyüz (2013: 121), televizyon aracının bilgilendirme ve sosyalleştirme işlevleri bulunduğunu, dil ve zihin gelişimini yönlendirdiğini, çocukların günlük çevresinde ulaşamayacağı görüntüleri getirerek çevresini zenginleştirdiğini ifade etmektedir. Özellikle ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocukların duygusal gelişiminde, derslerini izlemek ve ödevlerinde, dünyayı, doğayı tanımalarında, iyi örnekleri tanıma ve benimsemelerinde televizyonun katkısı büyüktür (Önder, 2008: 188). Güler (1989: 168-169) ise televizyonda özellikle çizgi filmlerde konunun gerçekçi bir yaklaşımla verilmesi ya da karikatürize edilerek, esprili bir biçimde sunulabilmesi neticesinde öğretim sürecinin sevimli bir hale gelmesi ve sonucunda öğrenme isteğinin artması yönündeki görüşüne yer vermektedir. Ayrıca rengin ve sesin devreye girmesiyle akılda kalıcılığı artmakta, aynı zamanda görerek ve işiterek etkin bir öğrenme sağlanabilmektedir. Burada önemli olan televizyonun doğru ve bilinçli bir biçimde kullanılmasıdır.

Çocukların sosyalleşmesi ve çevreleriyle etkileşimlerinin artması, okula hazırlık becerilerini kazanması için fırsatlar yaratılması gerekirken, zamanlarının çoğunu televizyon karşısında geçirmeleri ise televizyon aracının bağlayıcı; ama olumsuz bir etkisidir. Bu önemli dönemde çocukların fiziksel gelişimlerini desteklemek üzere hareketli oyunlar, sportif faaliyetler yerine televizyon karşısında geçirilen uzun saatler, televizyon karşısında yemek yenmesi, uyunması gibi yapılan yanlış uygulamalar çocukların fiziksel ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Ancak televizyon, ebeveynlerin

1995). Buradan hareketle ailenin de belli başlı görevleri olduğu çıkarımında bulunmak mümkündür. Nihayetinde çocuk medyanın kısılcasına alınmaya müsait bir durumdadır ve aileler televizyonu “elektronik bakıcı” olarak görebilmektedir. Bir anne ya da babanın günlük işlerini tamamlamak adına çocuğuna vaat ettiği bu seçim, sonrası için olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin uzun süreli televizyon izleme; yeme-içme alışkanlıkları, fiziksel aktivite azlığı, obezitede artışına etki edebilmektedir (Vessey vd.. 1998: 483). Aynı şekilde çocukların bu uzun süreli izleyişe sınırlandırma getirilmediği takdirde, çocukların okul çağı döneminde televizyon bağımlısı olma ihtimali artmaktadır (American Academy of Pediatrics, 2001: 423).

Televizyonun etki düzeyinin, program türüne göre de değişebildiğini söylemek mümkündür. Burada izlediği şiddet sahnesinden etkilenen çocuklar, kendilerinin de şiddet kurbanı olabileceğini düşünmekte, korku ve kaygı geliştirmektedirler. Bu durum çocuklarda sıklıkla ağlama, kucak arzu etme, saldırgan tavır eğilimi gösterme, uyku bozuklukları, kekeleme, tuvalet düzeninde bozulma, güven problemleri, sosyal etkileşimden uzaklaşma, psikosomatik bozukluklar, benlik değerinde düşme, dikkat toplama sıkıntısı ve depresyona yatkınlık gibi özelliklerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (RTÜK, 2005). Şimdiye dek belirtilen noktalardan televizyonun doğru zamanda, doğru programların, aşırı izlenmemek kaydıyla çocuğa sunulması durumunda katkı sağlayacağını söylemek mümkündür (Yavuzer, 2010: 225).

Kitle iletişim araçları içerisinde yer alan televizyonun çocuklar üzerindeki etki düzeyinin yüksek olması nedeniyle çocukların televizyon izleme alışkanlıkları, araştırma konusu haline gelmiştir. Bu başlık altında çocuğun gün içerisinde

araştırmada bahsi geçen sorular yanıtlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukların yüzde 37,4’ü 2-6 saate kadar televizyon izlemektedir. Bu izleme yüzde 35,5 oran ile annenin ev temizliği yaptığı zamanlar ile ilişki göstermektedir. Televizyon kapatıldığında ise çocukların yüzde 46,4’ü bu durumu önemsememektedir. Ancak tepki verilmesi durumuna bakıldığında yüzde 19,4’ünün de ağlama yolunu tercih ettiği görülmektedir.

Dennison ve arkadaşları (2004: 170) kız ve erkek çocukların haftalık televizyon izleme sürelerinin birbirine yakın olduğu bilgisine ulaşılmıştır (12.5-13.5 saat/hafta). Aral ve Aktaş (1997: 101) ise televizyon izleme alışkanlığı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi gözeten araştırmalar da kızların hafta içi ders çalışmaya, hafta sonu televizyon izlemeye; erkeklerin hem hafta içi hem de hafta sonu televizyon izlemeye daha fazla zaman ayırdıkları yönünde fark tespit etmiştir.

Çocukların televizyon izleme alışkanlıklarına ilişkin verilen bilgilerden sonra, çalışmanın temelini oluşturması bakımından daha özel bir alt başlık olan çocukların televizyondan çizgi film izleme durumlarını ele almak yerinde olacaktır. Bu alanla ilgili literatür bilgisine aşağıda yer verilmiştir.

Çizgi Film ve Çocuk

Çizgi film, Türk Dil Kurumu’nun (2018) çevrimiçi sözlüğünde “Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi” şeklinde tanımlanmaktadır. 1928’de ilk sesli çizgi film olan Walt Disney’in “Steamboat Willie” çizgi filmidir. Disney, bu filmin başarısının ardından “The Skeleton Dance”ı ve daha sonra 1932 yılında tamamen renkli olan “Flowers and Trees”i üretmiştir. 1936’da ise “Snow White

liams, 2001: 16-17). Bilinen ilk örneklerinden itibaren çizgi filmin; öğretmek, doğruyu göstermek, eğlendirmek, eğlendirirken eğitmek ve toplumsal paylaşımı göstermek amacı değişmemektedir (Temizyürek ve Acar, 2014: 28).

Konu, karakter ve hareket bağlamında oluşum gösteren çizgi filmler, tematik çocuk kanalları kurulmadan önce, ulusal kanallarda sabah ve öğleden sonra şeklinde yayınlanıp, bu kanalların açılmasıyla birlikte günün her saati çocukla buluşur hale gelmiştir (İlhan ve Çetinkaya, 2013: 317). Türkiye’de ilk çizgi film gösterimi ise 1932’de Kadıköy Opera Sineması’nda gösterilen “The Skeleton Dance” olarak belirtilmektedir. Profesyonel anlamda gerçekleştirilen ilk film ise “Evel Zaman İçinde (Nasreddin Hoca, Keloğlan ve Gülderen Sultan)” isimli çizgi filmidir (Kaba, 2002: 2). Türkiye’de çizgi filmler önceden beri izleyiciye mesaj göndermek amacı taşımaktadır. Bu program türü, çoğunluğu çocuklardan oluşan izleyici kitlesine, toplumsal bir işlev de sunmaktadır. Sonuçta televizyon, bir iletişim aracı olma özelliğine sahiptir (Güler, 1989: 171-172).

Kitle iletişim araçlarının temel fonksiyonu, bir yandan eğlendirirken öte yandan gerçeğe dayalı sorunlara çözümler sunabilmek, eğitmek ve toplum içerisinde belli değerlerin yerleşmesine yardımcı olmaktır (Yavuzer, 2010: 222). Çizgi filmde bu amaçlar doğrultusunda işlenen konu gerçekçi bir yaklaşımla sunulabildiği gibi, karikatürize edilerek, esprili bir biçimde de verilebilmektedir. Böylece öğretim süreci sevimli bir hal alarak öğrenme isteği artırılabilir. Rengin ve sesin devreye girmesiyle bilgilerin akılda kalıcılığı artmakta, beraberinde ise görerek ve işiterek etkin bir öğrenme sağlanabilmektedir (Güler, 1989: 168-169). Ancak dikkat çekme amaçlı hızlı zımlar, renk patlamaları, eylemlerin devamlılığı,

Çocuklar sahip oldukları bilgileri, günlük hayatlarını devam ettirirken birçok uyarandan elde edebilmektedirler. Bunlar içinde en önemlilerinden biri de televizyondur. Çocuk açısından televizyon ise büyük ölçüde çizgi film demektir (Temizkan ve Atasoy, 2016: 597). Gözlemler televizyonda izlenen çizgi filmlerin nitelikleri, içerikleri ve algılanmasının yaş gruplarına göre değiştiğini göstermesine rağmen genelde çizgi filmler her yaşta izlenmektedir. Okul öncesi çocuk, yalnız anlatımlı kısa samimi (metrajlı) çizgi filmlere ilgi gösterirken, ilkokulda diziler seklindeki, konulu ve televizyon için uzun sarımlı çizgi filmler dikkat çekmektedir (Güler, 1989: 168).

Okul öncesi dönemde çocukların en çok dikkatini çeken filmler, çizgi filmler olmaktadır. Bu çizgi filmlerde çocuk, güçlü olan ve gücünü doğruluktan yana kullanan kahramanı örnek almaktadır. Örnek alınan bu kahramanlar çocuk için doğru eğilimler yaratabilmektedir. Ancak kimi çizgi filmlerde kahraman güçlü ve gücünü haklı amaçlar uğruna kullanıyor olsa da saldırgan ve acımasız bir insanı canlandırabilmekte ve bu da çocukların aklını karıştırabilmektedir (Yörükoğlu, 2010: 98-99). Çizgi filmde yer bulan karakter ister iyiyi temsil eden karakter olsun, ister kötü karakter olsun; olumsuz etki eden durumların meşrulaştırılması mümkün değildir. Ailelerin bu noktada çocukların izledikleri çizgi filmleri önceden dikkatle incelemesi ve uygun bulması halinde çocuklarının çizgi film izlemesine karar vermesi gerekmektedir. Sonuçta çocukta sağlıklı bir kişilik oluşturmak ailelerin asli görevidir.

Çocukların bilişsel gelişim düzeyleri dikkate alındığında, televizyonda izlediklerini yetişkinler gibi yorumlayamamaktadırlar ve bu da kurgu ile gerçeği ayırt etmede korunmasız kalmalarına neden olmaktadır. Bu durum, ailelerin yalnızca çizgi film seçiminde değil, izleme esnasında da çocuklarıyla

mümkün değildir. Çocuklar tarafından büyük beğeniyle izlenen Bakugan, Bente, Bayblade, Winx Club ve HubaHuba gibi çizgi filmler çeviri çizgi filmlere örnek teşkil etmektedir. Bu filmlerde çocuklar tarafından gözlemlenen olaylar, taklit edilmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarına öncelikli olarak kendi kültürünü yansıtan çizgi filmler sunması doğru örnekler oluşturması adına önemli olacaktır (Demir, 2011: 38). Ayrıca ailelerin gerektiğinde, uzmandan yardım almaları da yerinde bir karar olacaktır (Öztürk ve Karayağz, 2007: 81).

Anlatılanlar ışığında televizyonun izlenmekten keyif alınan bir araç olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle de televizyon kitle iletişim aracının çocuk üzerinde ciddi etkileri söz konusudur. Adı üzerine çocuğun yaşının küçük olması ve ilgi alanlarının farklı olmasından kaynaklı olarak televizyonda daha çok çizgi film izlemesi beklenen bir sonuçtur. Ancak özellikle yaşından dolayı etkiye açık olan çocuğun çizgi film izlerken, izlediği kahramanlardan etkilenmesi de kaçınılmaz bir gerçektir. Bu bağlamda izlenen çizgi filmlerin çocuklar üzerinde çeşitli etkileri bulunmaktadır. Söz konusu etkileri olumlu yönde geliştirebilmek için de başta aileler olmak üzere yapımcılara da ciddi görevler düşmektedir. Bununla ilgili gerekli önlemlerin alınmasını işleyen başlıklar ise başka bir çalışmanın konusudur.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan yarı yapılandırılmış görüşme modeli uygulanmıştır. Nitel araştırma, Yıldırım ve Şimşek (2008: 39) tarafından algıların ve durumların natürel bir mekânda reel ve bütüncül bir şekilde sonuca ulaşmaya yönelik nitel bir işleyişin sürdürüldüğü araştırma olarak ifade edilmektedir. Nitel bir veri toplama

yöntem şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 125). Böylece konuya dair literatürde yer alan sayısal verilere ek olarak, detaylı bir bilgi sunma imkânı da doğmaktadır.

Çalışmada bebeklik dönemi, ilk çocukluk dönemi ve son çocukluk dönemindeki 6 kız ve 6 erkek olmak üzere toplamda 12 kişi ile Eylül 2018'de Trabzon ilinde yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşülen çocuk sayının az olmasından dolayı elde edilen bilgilerin genellebilir bilgiler olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak bundan sonra yapılacak çalışmalara örnek teşkil edebileceğini belirtmek mümkündür. Çalışmada belirlenen cinsiyet ve yaş gruplarına göre homojen dağılımın sağlanmasına olanak tanıyan kota örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Buna ek olarak görüşme sırasında görüşmeye katılım sağlayan çocukların ebeveynlerine ilişkin eğitim düzeyi ve ailelerinin gelir durumunun eşit olduğuna yönelik bilgilere de ulaşıldığını ve bu sayede örneklem gurubunda bulunan çocukların sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan benzer aile yapılarına sahip olduklarını söylemek mümkündür. Bu çerçevede görüşmeye katılım sağlayan çocukların cinsiyet, sayısal ve ebeveyn durumuna (sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan) göre oransal bir dağılım gösterdikleri dikkat çekmektedir.

Çalışmanın görüşmeleri gerçekleştirilirken katılımcılara şu sorular yöneltilmiştir:

- Televizyon izlemeyi tercih ettiğiniz zaman dilimi ve izleme sıklığınız nedir?
- Televizyonda izlediğiniz çizgi filmleri izlemenize karar veren kişi kimdir?
- Televizyondan çizgi film izleme süreniz ne kadardır ve bu süreyi kim belirler?

- Kendinizle özdeşleştirdiğiniz çizgi film karakteri var mıdır? Varsa eğer bu karakter kimdir ve ona benzemek için neler yapıyorsunuz?

Çalışmada gerçekleştirilen görüşmeler ve görüşmelere ait deşifreler ise yazarlar tarafından yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Çalışma kapsamında 6 erkek ve 6 kız çocuk olmak üzere toplamda 12 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gelişim dönemi olarak bebeklik dönemi, ilk çocukluk dönemi ve son çocukluk dönemini yaşayan çocuklar tercih edilmiştir. Çocukların yaşları sırasıyla 2, 5, 7, 9, 10 ve 11 şeklindedir. Görüldüğü üzere katılımcıların cinsiyetleri ile yaşları oransal olarak dağılmaktadır. Ayrıca katılımcılar çalışma içerisinde isimlerinin ve soy isimlerinin baş harfleri ile kodlanmıştır. Bulgularda katılımcıların hangi yaşta olduğu da isim ve soy isim kodlamasının hemen sonrasında parantez içinde verilerek belirtilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bilgiler ise alt başlıklara ayrılmıştır.

1. *Çocukların televizyon izlemeyi tercih ettiği zaman dilimi ve izleme sıklığı:*

Bu soruya verilen yanıtların tasnif edilmesi sonucunda çocukların gelişim dönemlerine bağlı olarak farklı televizyon izleme alışkanlıklarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bunu Tablo 1'e bakarak görmek mümkündür.

Tablo 1: Kız Çocukların Televizyon İzlemeyi Tercih Ettiği Zaman Dilimi ve İzleme Sıklığı

Yaş Durumu	Kız Çocukların Televizyon İzlemeyi Tercih Ettiği Zaman Dilimi	Kız Çocukların Televizyon İzleme Sıklığı
EK (2 yaşında)	Sabah-Öğle-Akşam	Her gün
ŞT (5 yaşında)	Sabah-Öğle-Akşam	Her gün

Tablo 1'de görüşmeye katılım sağlayan ve yaşları birbirinden farklı 6 kız çocuğunun görüşmede ilgili soruya verdiği yanıtlar yer almaktadır. Görüldüğü üzere 2-7 yaş arası kız çocukları günün her vaktinde televizyon izlemektedir. Görüşme sırasında verilen yanıtlar doğrultusunda günde en az 1 saat, en fazla 4 saat televizyon izlediği bilgisine ulaşılmıştır. Tablodan çıkarılan bir başka sonuç ise 9-11 yaş aralığındaki kız çocukları, günün belli bir zamanında televizyon seyretmektedir. DG (10) ve SK (11) her gün televizyon seyretmekte, BS (9) ise bilgisayar oyunu oynamaktan kaynaklı olarak sadece hafta sonu televizyon izlemeyi tercih etmektedir. Şu ana dek verilen bilgilerden yola çıkarak ilk çocukluk döneminde televizyon izlemeye ayrılan vaktin, son çocukluk döneminde azaldığı bilgisine ulaşmak mümkündür.

Amerikan Pediatri Akademisi (2001: 423), çocukların haftada ortalama 16-17 saatlerini televizyon izleyerek harcadıklarını belirtmektedir. Daha spesifik olarak Türkiye'de de bir yılda bir çocuğun yaklaşık 1200 saatini televizyon karşısında geçirdiği ve televizyon izleme kararını yüzde 82 oranında kendisinin verdiği bilgisine ulaşılmıştır (Şahin, 2014: 34). Doğan ve Göker (2012: 27) tarafından yapılan araştırmada kız öğrencilerin yüzde 40,9 oranına karşılık, erkeklerin yüzde 59,1 oranıyla düzenli televizyon izleme alışkanlığının daha fazla olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da elde edilen bilgiler aynı yöndedir. Çocukların televizyon izlemeye bu derece zaman ayırması ve bu zamanın kararını kendisinin veriyor olması, ileriki yaşlarda "televizyon bağımlılığı" ihtimalini de güçlendirmektedir.

Görüşmede sayı ve yaşları kız çocuklarına eşit olan erkek çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları ise Tablo 2'de

Tablo 2: Erkek Çocukların Televizyon İzlemeyi Tercih Ettiği Zaman Dilimi ve İzleme Sıklığı

Yaş Durumu	Erkek Çocukların Televizyon İzlemeyi Tercih Ettiği Zaman Dilimi	Erkek Çocukların Televizyon İzleme Sıklığı
ÜA (2 yaşında)	Sabah-Öğle-Akşam	Her gün
ÖB (5 yaşında)	Sabah-Öğle-Akşam	Her gün
ÜO (7 yaşında)	Öğle-Akşam	Her gün
GK (9 yaşında)	Öğle-Akşam	Hafta sonları
DU (10 yaşında)	Öğle-Akşam	Hafta sonları
AD (11 yaşında)	Akşam	Hafta sonları

Tablo 2’de yer alan bilgiler ile Tablo 1’de verilen bilgiler kıyaslandığında cinsiyete göre televizyon izleme alışkanlıklarında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bebeklik ve ilk çocukluk döneminde her gün sabah, öğle ve akşam saatlerinde, ilk çocukluk döneminde ise her gün öğle ve akşam saatlerinde televizyon izleme alışkanlığı cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir ilişkiye sahip değildir. Fakat son çocukluk döneminde çocukların televizyon izlemeyi tercih ettiği zaman ve sıklıkta cinsiyete göre farklılık tespit edilmiştir. Kız çocuklarından BS’nin (9) sabah, DG’nin (10) öğle, SK’nin (11) ise akşam saatlerinde televizyon seyretmeye vakit ayırdığı görülmektedir. Katılımcı grupta yer alan erkek çocuklarından ÜO (7), GK (9) ve DU (10) öğle ve akşam saatlerinde, AD (11) ise akşam saatlerinde televizyon seyretmeyi tercih etmektedir. Elde edilen bulgular sonucunda televizyon izleme sıklığına dair farklılıklar da dikkat çekmektedir. BS (9) dışındaki kız çocukları her gün televizyon seyretmeye zaman ayırmaktadır. Ancak son çocukluk dönemindeki erkek çocukların televizyon izlemeye sadece hafta sonları zaman ayırdığı gözlenmiştir.

Cinsiyete göre televizyon izleme alışkanlıklarındaki farklılığın sebebine ulaşmak için çocuklara ek sorular yöneltilmiştir. Sonuçta da televizyon izleme sıklığında cinsiyete özgü

tarafından televizyon izleme sıklığına müdahale edilmemektedir. Yine bu dönemde olan erkek çocukların ise okuldan eve döndükten sonra ödevlerini ihmal etmesinden dolayı ebeveynleri aracılığıyla televizyon izleme sıklığının kontrol altında tutulduğu bilgisine ulaşılmıştır. Literatür bilgilerine bakıldığında bu yönde bir bilgiye rastlanmamaktadır; ancak çocukların görüşme esnasında verdiği ilişkili cevaplar verilen bu bilgiyi destekler niteliktedir.

2. Çocukların televizyonda izlediği çizgi filmleri izlemesine karar veren kişi:

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün, 1995 yılında yaptığı “Türkiye’de Televizyon ve Aile Araştırması” adlı çalışmasından elde edilen verilere göre Türkiye’de televizyonun çocuklara denetimsiz bir biçimde izletildiği anlaşılmaktadır. Çocukların yüzde 82’sinin televizyon izlemekle ilgili kararları kendilerinin veriyor olması bunun kanıtıdır (Özcan, 2005). Bu çalışmada da çocuklara, televizyonda izledikleri çizgi filmlere kimin karar verdiği sorusu yöneltilmiştir. Kız çocuklarından alınan yanıtlar Tablo 3’te verildiği gibidir.

Tablo 3: Kız Çocukların Televizyonda İzlediği Çizgi Filmleri İzlemesine Karar Veren Kişi

Yaş Durumu	Kız Çocukların Televizyonda İzlediği Çizgi Filmleri İzlemesine Karar Veren Kişi
EK (2 yaşında)	Annesi
ŞT (5 yaşında)	Annesi
ES (7 yaşında)	Kendisi
BS (9 yaşında)	Kendisi
DG (10 yaşında)	Kendisi
SK (11 yaşında)	Kendisi

1995 yılında yapılan araştırma; bu çalışmada yer alan

cuklarından EK (2) ve ŞT'nin (5) izlediği çizgi filme anneleri tarafından karar verilirken, diğer çocuklarda bu kararın kendisine ait olduğu görülmektedir. Ancak alınan yanıtlar içerisinde dikkat çeken birkaç nokta daha bulunmaktadır. EK (2), annesinin seçtiği çizgi filmleri sıkıcı bulduğu için; sonradan "Niloya, Kedi Çocuk, Mickey Mouse veya Baykuş Kız" filmi ni açtığını belirtmiştir. ŞT (5) de annesinin tercih ettiği çizgi filmi izlemeye değer bulmadığını söyleyerek, EK (2)'yi destekler nitelikte açıklama yapmıştır. Verilen yanıtlardan yola çıkarak ailelerin yaptıkları tercihlerin dikkate alınmadığı görülmektedir. Bu anlamda aileler çocuklarının ilgi alanlarına göre daha izlenebilir çizgi film önerisinde bulunabilir ve sonrasındaki süreci de kontrol edebilir ise, istenmedik sonuçların önüne geçmek mümkün olabilir.

Görüşmeye katılan kız çocuklarından EK (2) ve ŞT (5), yemeğini yediği takdirde anneleri tarafından çizgi film seyretmesine izin verildiğini söylemektedir. Çocukların televizyon alışkanlığından yararlanmak, yemeğe karşı ödül gibi algılamasına sebep olmak, doğru bir yaklaşım olmamaktadır. Temizkan ve Atasoy (2016: 580) da günümüzde birçok anne babanın çocuklarına çizgi film izletmek yoluyla yemek yedirebildiğini ve böylece onların sessiz, sakin durabildiğini kaydetmektedir. Bu ifadeden anlaşıldığı üzere, aileler istediklerini yaptırabilmek doğrultusunda çocuğu çizgi filmlere yönlendirme noktasında dikkatli davranmalıdır. Çünkü çocuk bir süre sonra çizgi film ve yemek arasında koşullanma kurup, yemek yemeyi reddedebilir.

Aşağıda yer alan Tablo 4'te ise erkek çocuklarının televizyonda izledikleri çizgi filmlere karar veren kişinin kim olduğu

Tablo 4: Erkek Çocukların Televizyonda İzlediği Çizgi Filmleri İzlemesine Karar Veren Kişi

Yaş Durumu	Erkek Çocukların Televizyonda İzlediği Çizgi Filmleri İzlemesine Karar Veren Kişi
ÜA (2 yaşında)	Annesi
ÖB (5 yaşında)	Kendisi
ÜO (7 yaşında)	Kendisi
GK (9 yaşında)	Kendisi
DU (10 yaşında)	Kendisi
AD (11 yaşında)	Kendisi

Tablo 4'te görüldüğü üzere erkek çocuklarında ÜO (7) dışındaki katılımcılar, televizyondan izleyeceği çizgi filme kendisi karar vermektedir. Ancak son çocukluk evresindeki erkek çocuklarının söylemlerinde dikkat çeken bir nokta bulunmaktadır. Bu da çoğu zaman izleyecekleri çizgi filme kardeşinin karar verdiğini, aksi takdirde ağlayarak istediklerini yaptırdıklarını belirtmişlerdir. DU (10), "Ben karar veriyorum; ama daha çok kardeşimin izlediklerini izliyorum. Kanal değiştirmek istediğimde kardeşim çok ağlıyor, kumandayı fırlatıyor ya da olayı anneme yansıtıyor. Onunla uğraşmak yerine hangi çizgi filmi izliyorsa, onu izlemem daha kolay bir yol geliyor" sözleri ile bu durumu net bir şekilde özetlemiştir.

Ailelerin, bebeklik ve ilk çocukluk dönemindeki çocuklarına karşı yeri geldiğinde kararlı davranması önem arz etmektedir. Çünkü bu dönemdeki bireyler, istediklerini yaptırmanın yolunu keşfettiğinde, bunu alışkanlık haline getirebilmektedir. Nihayetinde de sadece televizyondaki çizgi filmlere karşı değil, gerçek hayatta isteklerini yerine getirmeleri adına da bu yola başvurmaktadır.

3. Çocukların çizgi film izleme süresi ve bu süreyi belirleyen kişi:

Çocukların zaman kontrolünden uzak olduğu düşünülürse, ailelerin bu kontrolü elinde tutmasının gerekliliği de

televizyondan çizgi film izlerken süre kontrolü yapmasının imkânı var mıdır? Bu kontrolsüzlük olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Günaydın (2011: 121) kontrolsüzce uzun süre televizyon izleyen çocukların, yüz yüze iletişim kurmakta zorlanan, sosyalleşme sorunları yaşayan, etrafına karşı ilgisiz, seslendirildiğinde tepki vermeyen, göz teması kuramayan, sosyal ve duygusal iletişime giremeyen, düzgün konuşamayan, cümle kurmayan çocuklar olabileceğini vurgulamaktadır.

Görüşmeye katılan kız çocuklarının bu soruya verdiği yanıtların benzer ve farklı noktalarının olduğu görülmüştür. Katılımcılara konuyu derinleştirmek adına çizgi film izleme süresi ve bu süreyi belirleyen kişinin yanında, çizgi film izleme tercihinine ilişkin istekleri yerine getirilmediği durumlarda sergilediği davranışlar da sorulmuştur. Kız çocukları tarafından verilen yanıtlar aşağıdaki şekliyledir:

EK (2), "Annem hep karışıyor. İzlememe engel olunca abimin boyama kitaplarını alıyorum ya da kitaplardaki resimlere bakıyorum. Orada ağaçlar, insanlar, hayvanlar var. Onları konuşturuyorum kendi kendime. Her çizgi filmi kapattığımda çok sesli şekilde ağlıyorum, yalancıkta. Annem 'Ece yalandan ağlama!' diyor. Mecburen abimin kitaplarını alıyorum."

ŞT (5), "Çok uzun süre izliyorum. Annem, babam bana kızıyor. Bir saat izle ve sonra kapat, diyorlar. Ama ben sürekli izliyorum. Heidi, İbi, Keloğlan, Nane ve Limon, Pepe, Nilya... Hepsini izliyorum. Bunları izlerken çizgi filmi kapattıklarında çok ağlıyorum. Ablam bazen kapatıyor, bağıriyorum ona."

ES (7), "Bir süresi yoktur. Okul döneminde babam ve annem bir olup, çizgi film izlememe engel oluyorlar. Çizgi film

nem sırf bu yüzden koluma ya da bacağıma vurabiliyor. Dayak yiyince yastıkları atmaktan vazgeçiyorum."

BS (9), "Belli süresi yoktur. Çizgi film izlememe engel olduğunda ağlamama rağmen annemin ya da babamın istediği olur. Ben de yapacak bir şey olmadığında çizgi film izliyorum. Bu yüzden engel olunması tuhaf geliyor bana. Sonuçta diğer çocuklar gibi televizyonun başında saatlerce çizgi film izlemiyorum."

DG (10), "Süresi yoktur. Çizgi film izlemem için kumandayı başka bir yere koyuyorlardı. Ben bir şekilde kumandayı buluyordum. Bulamadığım zaman aileme karşı itaat göstermiyordum. Onları üzecek davranışlarda bulunuyordum. Her ne kadar kumandanın yerini bulsam da, sonunda odalarında gizlemeye başladılar. Eğer izlemek istersem bir şekilde istediğimi yaparım. Bunun önünde ailem bile engel oluşturamaz."

SK (11), "Belli bir süre kısıtlaması yoktur. Çizgi film izlememe engel olduğunda genelde ağlarım. Bunu yapan kişi de abimdir. Hemen gelir ve kumandayı elimden alır. Bu durum sürekli olduğu için anne ve babama şikâyet etmem ve sonucunda birbirimize vurmamız ile sonuçlanır."

Kız çocuklarının televizyon izlemede süre kısıtlaması ve bu süreye kimin karar verdiğini ilişkin yanıtları benzer niteliktedir. Görüldüğü üzere bebeklik, ilk çocukluk ya da son çocukluk evresindeki hiçbir çocuk süre kısıtlaması ile karşılaşmamaktadır. Çocukların çok uzun süre televizyondan çizgi film izleme durumuna karşılık aileler kumandayı gizleme, televizyonu kapatma, şiddet, azarlama gibi çözüm yolları üretmektedir. Böyle bir durumda çocuklar ise ağlama, saldırgan tavırlar sergileme, itaat etmeme gibi davranış modelleri ile bulunduğu durumdan kurtulmaya çalışmaktadır.

teпки “ağlama” olarak kaydedilmiştir. Çocukların gelişim dönemleri göz önüne alındığında, bebeklik dönemindeki bir bireyin güçlük yaşadığı durumları ağlama yoluyla ifade etmesi normaldir. Çünkü sözlü iletişim kurması mümkün değildir. İlk çocukluk ve son çocukluk dönemindeki bireyler ise iki kelime de olsa kendisini ifade edebilecek durumdadır. Bu nedenle ağlama yoluna başvurması kabul edilebilir bir davranış değildir. Anne babanın aldığı kararlara ilişkin ağlama davranışında bulunan çocuğuna karşı yenilmemesi önem taşımaktadır. Çocukların vermiş olduğu tepkiler doğrultusunda ailelerin şiddete başvurması da yanlış olan bir diğer adımdır. Çocuk her koşulda anne-baba tarafından şiddete maruz kalacağı fikrine kapılırsa, hayatının diğer bölümlerinde de şiddete yol açacak tavırlar sergileme eğilimi gösterebilir. Öte yandan ailesinden şiddet göreceğini düşünen çocuk ileriki yaşlarında da istenmedik davranış modeli olan şiddeti içselleştirebilir.

Katılımcıların çizgi film seçiminde veya izleme süresinde istekleri yerine getirilmediği durumlarda sergilediği davranışlara ilişkin erkek çocuklarının verdiği yanıtlar ise şu şekildedir:

ÜA (2), “İstediğim kadar çizgi film izliyorum. Bazen babam kızıyor, televizyonu kapatıyor. Ben de ona kızıyorum. Babamın telefonunu ve yastıkları yere atıyorum. Erkek ağlamaz, diyor babam. Ben ağlamıyorum; ama kızıyorum.”

ÖB (5), “Bir süre sınırim yok. Eğer süre sınırı koyulursa mutlaka tepki veririm. En güzel tepki de bir şeyler kırıp dökmek oluyor. İkna edemeyeceğimi anlarsam, kalkıp ödevlerimi yaparım.”

ÜO (7), “Gerekirse karışılır. Mesela en son bayram günü ben çizgi filmi izliyordum ve baba kapatıp yanlarına gelmemi istedi. Ben de hemen televizyonu kapattım. Çok küçük-

GK (9), “Genelde annem süre sınırı koyar. Yine de uzun süre çizgi film izlerim. Çizgi film izlememi engellediklerinde bir süre ailemin sözünü dinlemiyorum. Bu onları cezalandırmak gibi geliyor, bana.”

DU (10), “Süresini kendim belirlerim. Yine de ailem bu süreye karışacak olursa hırçınlık yapıyordum. Tekrardan çizgi filmi açmaya mecbur kalıyorlardı. Tabii bu durum annem için geçerli oluyor. Babam söz konusu olduğunda, benim istediğimin olma olasılığı yoktur.”

AD (11), “Belli bir süresi yoktur. Çizgi film izlememe engel olduğunda ağlamıyordum; ama agresif tavırlar sergiliyorum. Bunu hak ediyorlar.”

Erkek çocuklarının bebeklik, ilk çocukluk ve son çocukluk evresinde konuya ilişkin farklı tavırları olduğu belirlenmiştir. Çizgi film seçiminde ve izleme süresinde ailesi tarafından engele takılan erkek katılımcıların tepkilerini ağlama, başına buyrukluk, çevreye zarar verme olarak sıralamak mümkündür. Erkek bireylerin, bebeklik döneminde çevresindeki eşyalara zarar verme, ilk çocukluk çağında ağlama, son çocukluk evresinde ise başına buyruk davranma yoluyla tepkisini gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu davranışlarla ebeveynlerini sözde “cezalandırdığını” düşünen çocuklar olduğu da dikkat çekmektedir.

Görüşmeye katılan kız çocuklarının verdikleri yanıtlar ile kıyaslandığında, erkek çocuklarının ailesine karşı tavrını ağlama yoluyla değil, hırçınlık ve itaatsizlik ile gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu durumun kız çocuklarının ağlama tepkisini normal gördüğü, erkek çocuklarının ise “erkek adam ağlamaz!” fikriyle bağlantılı olduğu ön görülmektedir. Zira, ÜA'nın (2) sözleri de, her ne kadar yaşından büyük konuşsa da, bu iddiayı destekler niteliktedir.

4 Çocukların televizyonda izlemeyi tercih ettiği çizgi film türü:

dikkatini çekmesi gerekmektedir. Ses ve görüntüyle dikkat çekmekten öte kendi içerisinde türlere ayrılarak üretilmektedir. Macera, eğitici, komedi, müzikal ve aksiyon türünde çizgi filmler yapılmaktadır. Çocuklar veya aileleri tarafından da seyredilecek çizgi film türüne karar verilmektedir. Genç ve Güner'in (2010: 248) yaptığı araştırma bulgularında erkek öğrencilerden çizgi film, spor ve yarışma programlarını izleyenlerin oranları, kız öğrencilerden bu program türlerini izleyenlerin oranlarından daha fazladır. Ayrıca kız öğrencilerin de müzik ve eğlence içerikli çizgi filmleri erkek öğrencilere göre daha fazla tercih ettiği bilgisi elde edilen bulgular arasındadır.

Aşağıdaki Tablo 5'te kız çocuklarının televizyonda izlemeyi tercih ettiği çizgi film türleri yer almaktadır. Görüldüğü üzere bebeklik dönemindeki EK (2), müzikal ve eğlendirici; ilk çocukluk dönemindeki ŞT (5), komedi; son çocukluk dönemindeki BS (9), macera ve diğer kız çocukları da eğitici türde çizgi film izlemeyi tercih etmektedir.

Tablo 5: Kız Çocukların Televizyonda İzlemeyi Tercih Ettiği Çizgi Film Türü

Yaş Durumu	Kız Çocukların Televizyonda İzlemeyi Tercih Ettiği Çizgi Film Türü ve Adı
EK (2 yaşında)	Müzikal-Eğitici - Niloya
ŞT (5 yaşında)	Macera - Heidi
ES (7 yaşında)	Eğitici-Aslan
BS (9 yaşında)	Macera-Esrarengiz Kasaba
DG (10 yaşında)	Eğitici-Aslan
SK (11 yaşında)	Eğitici-Barbaros

Bebeklik döneminde televizyondaki çizgi filmleri sadece ses ve görüntü olarak algılayan çocukların müzikal ağırlıklı çizgi film türünü tercih etmesi doğal bir sonuçtur. EK (2), TRT Çocuk kanalında yayınlanan "Niloya" çizgi filmini iz-

dünya hakkında yeni şeyler öğrenen bir çizgi film karakteridir (<http://www.trtcocuk.net.tr/niloya>). Bu çizgi filmde sıkça müziğe yer verilse de eğitici yönü ağır basan bir çizgi filmidir.

İlk çocukluk dönemindeki ŞT (5)'nin eğitici türdeki "Heidi" çizgi filmini izlemeyi tercih ettiği görülmektedir. 8 yaşındaki Heidi çizgi film karakteri, İsviçre'nin bir dağ köyünde dedesiyle yaşamakta ve yakın arkadaşları Peter, Clara ile bazen kötü bazen de güzel maceralar yaşamaktadır (<http://www.trtcocuk.net.tr/heidi>). Bu evredeki çocuğun ses ve görüntüleri algılamaktan öte, anlamaya başlaması sonucunda macera içerikli çizgi filme yöneldiği görülmektedir. Müzikal içerikten öte gelişim döneminin getirileri ile çocukta dikkat ve merak uyandıran bu türdeki çizgi filmlere yönelmesi beklenen bir davranıştır. Bir diğer macera türünde çizgi film izlemeyi tercih eden kız çocuk ise BS (9)'dir. ŞT (5)'den farklı olarak son çocukluk döneminde olan BS (9), macera türündeki "Esrarengiz Kasaba" çizgi filmini izlemektedir. Netflix kanalında yayınlanan bu çizgi filmde Dipper Pines ve Mabel Pines adındaki iki kardeşin, yaz tatilini Oregon'daki tuhaf ve sihirli kasabada yaşayan yaşlı büyük amcası Stanley Pines'in yanında geçirmesi konu olmaktadır (<https://www.netflix.com/tr/title/80017382>).

Kız çocuklarının verdiği yanıtlardan çizgi film seçiminde güzel zaman geçirmenin etkili bir faktör olduğu görülmüştür. ES (7) ve BS'nin (9) sözleri bu fikri desteklemektedir. Ayrıca çocukluk evresinde eğitici türde çizgi filmlerin tercih edilme sebeplerinden birinin bu türdeki çizgi filmlerin öğüt vermekten öte doğal bir akışla bilgileri aktarmasından kaynaklı olduğu bulgulanmıştır. Bunu DG'nin (10) "Eğitici içerikli çizgi film izlemeyi tercih ediyorum. Eğitici içerikli olanlar kısa sürede birçok şey öğrenmemi sağlıyor. Bu öğüt verme şeklin-

Görüşmeye katılım sağlayan ES (7) ve DG (10)'nin izlemeyi tercih ettiği çizgi filmin ortak olduğu görülmektedir. "Aslan" adlı çizgi filmde, farklı problemler etrafında yeni araçlar hayal eden Aslan karakterinin, tüm sorularını dedesinin yardımıyla çözmesi konu edilmektedir (<http://www.trtcocuk.net.tr/aslan>). Bu çizgi filmde araçlar hakkında bilgi sunulması ve problemlerin çözümlenmesinde eğitici bir üslup takınılmaktadır. SK (11) ise "Barbaros" adında bir başka eğitici türdeki çizgi filmi izlemeyi tercih etmektedir. Bu çizgi filmde Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak döneminde yaşanan hikâyeler, Barbaros Hayreddin Paşa'nın üzerinden anlatılmaktadır (<http://www.trtcocuk.net.tr/barbaros>).

Televizyonda izlemeyi tercih ettikleri çizgi film türü sorusuna, erkek çocuklar tarafından farklı yanıt gelmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 6'da görüldüğü üzere kız çocuklarının aksine çocukluk evresindeki tüm erkek katılımcılar macera ya da bununla beraber aksiyon türünü tercih etmektedir. Çalışmada elde edilen bu bulgu, Cesur ve Paker'in (2007: 116) yaptığı araştırma sonucunda da en sevilen çizgi film türünün "macera" olduğu bilgisi ile örtüşmektedir. Bu yönüyle bu çalışmadaki bulguların literatürde var olan bilgileri desteklediğini söylemek mümkündür.

Tablo 6: Erkek Çocukların Televizyonda İzlemeyi Tercih Ettiği Çizgi Film Türü

Yaş Durumu	Erkek Çocukların Televizyonda İzlemeyi Tercih Ettiği Çizgi Film Türü ve Adı
ÜA (2 yaşında)	Müzikal Eğitici-Pepee
ÖB (5 yaşında)	Macera-Beyblade
ÜO (7 yaşında)	Macera-Aksiyon-Kral Şakir
GK (9 yaşında)	Macera-Harika Kanatlar
DU (10 yaşında)	Macera- Esrareniz Kasaba
AD (11 yaşında)	Macera-Aksiyon-Kral Şakir

çizgi filmini izlemesi doğal bir seçimdir. Bahsi geçen çizgi filmde Pepee karakteri büyüklük küçüklük gibi temel kavramların yanı sıra arkadaşlarla paylaşmak, kardeşle ilişkiler, tuvalet eğitimi gibi konulara hassasiyet gösteren bir görüntü çizmektedir (<http://aliaydogdu34.blogspot.com/2011/10/pepee-turk-cizgi-filmi.html>). Yayını süren bir çizgi film olmasından ötürü ÜA (2) adlı katılımcıya ebeveynleri tarafından televizyona kurulu internet bağlantısıyla izleme imkânı sunulmaktadır.

Diğer erkek çocuklarının özellikle macera ve aksiyon türünü izlemesinde, bu tür çizgi filmleri sürükleyici bulmalarından kaynaklandığı ön görülmektedir. Macera veya aksiyon türündeki bu çizgi filmlerin konusuna bakılmasında fayda vardır. İlk çocukluk dönemindeki ÖB (5) tarafından tercih edilen, "geleneksel topaç" adıyla da bilinen "Beyblade" çizgi filminde, biraz acemi; ama Beyblade'e olan sevgisi son derece güçlü Takao ve efsanevi Beyblade'i Dragoon ile maceraları anlatılmaktadır (<https://webcache.googleusercontent.com>). GK (9)'nin izlemeyi tercih ettiği "Harika Kanatlar" çizgi filmi, 12 jet, 3 iş aracı, Jimbo ve Sky isimli insanların takım halinde kötülüklerle engel olmaya çalışmasını konu almaktadır (<http://www.trtcocuk.net.tr/harikakanatlar>). Son çocukluk dönemindeki GK (9) ve AD (11) tarafından tercih edilen "Kral Şakir" adlı çizgi film ise Cartoon Network kanalında yayınlanmaktadır. Bir aslan ailesinin çocuğu olan Şakir'in aslan babası, fare annesi ve kız kardeşi, kaplumbağa dedesi, babasının fil arkadaşı ve bir de evsiz bir adam karakterlerinden oluşan Kral Şakir çizgi filminde yaşanan aksiyon ve macera dolu anlar anlatılmaktadır (<http://www.wikiwand.com/tr/>).

Son çocukluk evresindeki GK'nin (9) "Daha çok macera konulu çizgi filmleri seviyorum. Sürükleyici oluyor ve zama-

Çalışma kapsamında katılımcıların televizyonda hangi tür çizgi film izlemeyi tercih ettiği sorusuna verdiği yanıtlar, cinsiyet değişkeninin farklılıklar yarattığını göstermektedir. Kız ve erkek bebeklerin müzikal türü seçmesi ortak noktadır; ancak ilk çocukluk ve son çocukluk evresinde kız çocuklarının eğitici, erkek çocuklarının ise macera türünde çizgi filmlere yönelmesi farklılık yaratmaktadır.

Televizyondaki çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bugün de tartışılmaya devam etmektedir. Çalışmada bu soru da görüşmeye katılan çocuklara yöneltilmiştir. Kız çocuklarının verdiği yanıtlar şu şekildedir:

EK (2), "Korkuyorum. Gecedен ağlıyorum. Annem de 'Bir daha izlemeyeceksin!' diye bağıyor. Daha çok ağlıyorum. Çizgi filmlerdeki tüm şarkıları biliyorum. Orada gördüğüm oyunları bebeklerime oynatıyorum."

ŞT (5), "En son kaktüs suyunun içilmemesi gerektiğini öğrendim. Eğlenirken bir şeyler de söylüyorlar. Ama bazen karşıma korkunç şeyler çıkıyor. Elimle gözlerimi kapatıyorum, annemi çağırıyorum. Hemen başka çizgi film açıyor. Ama ben ağlamaya başlıyorum korkudan. Bir daha çizgi film izlerken de aynı şeyler karşıma çıkar, diye korkuyorum. Mesela bir keresinde izlediğim korkunç sahneden dolayı altıma kaçırmıştım. Annem de bana çok kızmıştı."

DG (7), "Genellikle olumlu bir etkisi oluyor. Mesela nasıl davranmam gerektiğini öğreten çizgi film sahnelerinden etkilenip, kendi hayatımda da bunları uyguluyorum. En çok orada duyduğum şarkıları sık sık kendim de seslendiriyorum. Aynı şekilde kardeşime de bunları öğretiyorum. Olumsuz anlamda şiddet ya da korku dolu bir çizgi film sahnesini izlediğimde rüyama giriyor ya da anne ve babamın ortasında

da orası hakkında bilgim ve fikrim oluyor. Öğretmenimiz derste Çanakkale hakkında bir şeyler anlatırken gözümde hemen izlediğim sahneler canlanıyor."

BS (9) ve ES (7), diğerleri ile benzer şekilde, olumsuz etkilendiğini ve korkunç görüntülerde annesinin kanalı değiştirmesini beklediğini ifade etmektedir. Görüşmeye katılan kız çocuklarının çizgi film izlerken sık sık şiddet ve korku içerikli sahnelere denk geldiği ve sonrasında olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Bu sonuçları ağlama, idrar kaçırma, kâbus görme, anne-babanın ortasında uyuma, şeklinde sıralamak mümkündür. Uluç (2002: 11) çizgi filmlerde çocukları eğlendirmenin yerine vurma, ateş etme, bombalama ve kesici aletlerin kullanılması gibi olayların da sergilendiğini ve bunların çocuklarda negatif tutumları artıracığı görüşünü savunmaktadır. Bu tarz çocukları olumsuz etkileyecek sahnelerin çizgi filmlerde sık sık yer aldığı görülmektedir. Hatta ortalama bir çocuğun 16 yaşına kadar, TV'de 13 bin şiddet eylemine tanık olduğu saptanmıştır (Yavuzer, 2010: 224). Bu tanıklığa ket vurmak ailenin görevidir.

Görüşmede kız çocuklarının verdiği yanıtlar doğrultusunda çizgi filmlerin olumlu etkilediği görüşüne de yer verilmektedir. Bu etkinin ise eğitici çizgi filmlerde ortaya çıktığı görülmektedir. Oruç ve arkadaşlarının (2011: 286) söylediği gibi çocuk aile içerisinde ya da medya aracılığıyla gördüğü hayatın alıcısı ve uygulayıcısı durumundadır. Eğitici türdeki çizgi filmlerde yer alan öğretici olayları günlük hayatında da uygulamaktadır. Örneğin EK'nin (2) çizgi filmde izlediği oyunları, kendi hayal dünyasında kurgulayarak, gerçek yaşamında da oyuna çevirmesi bunu kanıtlar niteliktedir.

Televizyonda izlenen çizgi filmlerin olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin görüşmeye katılan erkek çocuklarının yo-

rum ki, ben de gidip bir arabayı kırayım. Deneme isteği oluyor yani. Yapmadım ama düşünüyorum. Bunun dışında çok uzun süre çizgi film izlediğim bir akşam televizyondaki çizgi filmi kapattım ama zihnimde hala çizgi film devam ediyordu. Sanki kafamın içinde konuşmaya devam ediyorlardı. Hatta bazen rüyamda da görüyorum. Bu genelde herhangi bir sahneden korkunca oluyor. Bir başka olumsuzluk da, çizgi filmleri izlerken sürekli kendi kendime konuşuyorum. Bu bir alışkanlığa dönüştü, diyebilirim.”

ÜO (7), “Olumlu yönde etkileniyorum. Bir sürü yeni bilgi öğreniyorum. Örneğin Kral Şakir çizgi filminde önümüzdeki yüzyıl içerisinde uçan arabaların üretileceği bilgisini öğrendim. Uçakların ise tek pervaneli hareket edeceğini öğrendim. Bunları hayal etmek bile keyifli oluyor.”

DU (10), “Olumlu yönde etkilediğini söyleyebiliyorum. En azından orada gördüklerimi düşünüyorum ve bu benim hayal gücümü artırıyor. Kardeşim de aynı şekilde bana sorular soruyor, düşünmeye başlıyor. Olumsuz içerikli çizgi filmleri ben izleyebilirim ama kardeşim de her zaman yanımda olduğu için izlememeye gayret ediyorum.”

AD (11), “Pek etkilendiğim söylenemez; ama televizyonun karşısında çok uzun süre çizgi film izleyince bakışlarım bile değişiyor. Hatta düşünüp konuşmakta zorlandığımı hissediyorum. Ben en azından bir süre sonra sıkılır, izlemem. Ama o öyle değil.”

Diğer erkek katılımcılardan ÜA (2), olumsuz etkilendiğini, GK (9) ise olumlu etkilendiğini belirtmektedir. Çizgi filmlerin erkek çocuklarını kız çocuklarından farklı şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bebeklik dönemindeki kız ve erkek çocuk olumsuz etkilendiğini ve ağlama tepkisi

ma gibi eylemleri yapmakta zorlanma etkilerini de yaşadığı görülmektedir.

Cinsiyet değişkeni üzerinden kız ve erkek çocuklarının bebeklik döneminde çizgi filmlerden benzer şekilde etkilendiği saptanmıştır. Bu dönemdeki çocuklar gördükleri olumsuz bir içerikte ağlama ve kâbuslar görme etkisini yaşamaktadır. İlk çocukluk döneminde kız çocuklarında ağlama tepkisi devam ederken, idrar kaçırma etkisinin de olabileceği görülmüştür. Erkek çocuklarında ise sanrılar, zihinsel ve bilişsel bozukluklar yaşandığı bilgisine ulaşılmıştır. Son çocukluk evresinde kız ve erkek çocuklarının eğitici türde çizgi filmlere yöneldiği ve daha çok olumlu yönde etkilendiği bulgulanmıştır.

Yetiştirme Kuramı kapsamında Gerbner ve arkadaşları (2002: 49) televizyonu çok fazla izleyenlerin insanlara güvenilmeyeceği, yaşadığı dünyanın tehlikelerle dolu olduğu, saldırıya uğrama durumunun mümkün olduğu, çıkarımlarını televizyonu çok az izleyenlerden daha fazla yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Gerçek hayat ile kurgu dünyası olan çizgi filmlerin ayırımını yapmanın çocukların değil, anne-babanın sorumluluğunda olduğunu söylemek mümkündür. Eğer aileler bu sorumluluğu yerine getirirse, çocukların çizgi filmlerde maruz kaldığı olumsuzluklara da siper olunmuş olacaktır.

5. *Çocukların çizgi filmlerde öğrendiklerini günlük hayatta kullanma durumu:*

Bu başlıkta görüşmede yer bulan çocukların çizgi filmlerde öğrendiklerini günlük hayatta kullanma durumu ve uyguladığı takdirde bunları örneklendirmesi bilgisine yer verilmiştir. Kız çocuklarının verdiği yanıtlar aşağıdaki şekildedir:

EK (2), “Niloya bir yerden atladı, ben de koltuktan atlıyorum. Niloya şarkısı var, ben de söylüyorum. Onlar tuvaletini

ES (7), "Orada kız karakterlerden havalı olmayı öğrendim. Ertesi gün evimde ve okulda havalı olmayı denedim. İlk önce annem 'Sana neler oluyor?' dedi ve bana kızdı. Okulda da arkadaşlarım 'Doğru düzgün davran!' diye beni uyardılar. Sonuç olarak havalı olamadım."

DG (10), "Mesela odamızı temiz tutmamız gerektiğini öğrendiğimden beri okula gitmeden yatağımı toplar, okul kıyafetlerimi giyer ve eşofmanlarımı katlayarak dolabıma yerleştiririm. Kirli kıyafetlerimi kirli sepetine koymam gerektiğini de çizgi filmlerden öğrendim. Küçükken nasıl yemek yemem gerektiğini de çizgi filmlerden öğrenmiştim."

SK (11), "Orada duyduğum kelimeleri sık sık kullanırım. Bu her zaman olumlu yönde olmuyor. Orada kavga sahnesinde öğrendiklerimi abime ya da okulda arkadaşlarıma karşı kullanabiliyorum. Böylece güçlü görünüyorum."

ŞT (5) ve BS (9) ise benzer şekilde çizgi filmde izlediği oyunları günlük hayatta da oynadığını, dinlediği şarkıları ise ezberleyip arkadaşlarıyla paylaştığını ifade etmiştir. Verilen yanıtlardan bebeklik dönemindeki bir çocuğun iyi ve kötüyi ayıramadığı için her şeyi örnek aldığı görülmektedir. Ayrıca bebekler iletişime hazır bir biçimde dünyaya gelmekte ve gördükleri her şeyi, herkesi taklit etmektedir (Pembecioğlu, 2013: 402). Çocuğun her şeyi taklit etmesi normaldir; ancak bu durum tehlikeli de olabilmektedir. EK (2), çizgi film sahnesinde bir yerden atlayan çocukları gördüğünde, kendisinin de aynı davranışta bulunduğunu söylemektedir. Bebeklik dönemindeki EK (2), bu davranışının doğru veya yanlış olduğu bilincinde değildir. Bu noktada ailenin gözetiminde olması önem arz etmektedir. Sonuçta "Pikachu" gibi camdan atlayan (<http://www.hurhaber.com/iste-kendini-pikachu-sanip-camdan-atlayan-cocugun-son-hali-haberi-32569.html>) ya da

İlk çocukluk dönemindeki kız çocuğunun çizgi filmde izlediği sahneyi örnek alması ile ailesi ve arkadaşları tarafından dışlanmasına şahit olunmuştur. Buradan anlaşılmaktadır ki, çizgi filmler çocuğun sağlıklı bir kişilik oluşturmaya engel teşkil edebilmektedir. Televizyonda izleyip günlük hayatta taklit edilen bir davranış, çocukların kişiliğine zarar verebilmektedir. Son çocukluk evresindeki kız çocuklarının ilgili soruya verdiği yanıtlar incelendiğinde, çizgi film türünün önem taşıdığı görülmektedir. Aynı gelişim dönemindeki DG (10) ve SK'nin (11) yorumları bu durumu açıklar niteliktedir. DG (10), eğitici türde çizgi film sahneleri izleyerek, günlük yaşamındaki işlerini kolaylaştırmaktadır. SK (11) ise izlediği çizgi filmlerde duyduğu argo sözcükleri günlük yaşamında kullanmaktadır. Yine bu etkilerden korumak için ailelere büyük sorumluluk düşmektedir.

Çizgi filmlerde izleyip, günlük hayatta uyguladığı bir şeyin olup olmadığı sorusuna erkek çocukları tarafından verilen yanıtlar ise şu şekildedir:

ÜA (2), "Abimle kavga ederken onun gibi yaparım. Bazen dediklerime annem babam çok kızıyor. Çizgi film izlemeyeceksin, diyor. Yine izliyorum. Evde pelerin var. Oradan oraya uçuyorum, annemi kurtarıyorum."

ÖB (5), "En çok öğrendiğim şarkıları deniyorum. Bu durumdan ailem bazen rahatsızlık duyuyor. Sesim harika değil sonuçta. Ailem genel olarak beni dinlemiyor. Ben söylediği her şeyi dinliyorum ama onlar beni dinliyormuş gibi yapıp, dinlemiyor. Çizgi filmlere o kadar düşkünüm ki, bir bölümünü kaçırınca hemen internette izliyorum."

ÜO (7), "En basiti trafik kurallarını öğreten bir çizgi film sahnesinde 'Karşıdan karşıya geçerken önce sağa, sonra sola,

yı çözdüm. Trafik öncelikle sağ taraftan aktığı için sağ tarafa bakmakla işe başlanır. Koşmadan karşıdan karşıya geçmek gerektiğine dair de bağcıkları olan bir ayakkabı giyiyorsam, düşmemeye mutlaka dikkat ederim.

GK (9), "Bazen kullanıyorum. Örneğin hediyeleşme ile ilgili bir çizgi film izlemiştim. Halama bir şey almıştım."

DU (10) ve AD (11), son çocukluk evresindeki çocuklardır. Soruya yönelik bir şey örnek almadığını ve günlük hayatta da denemediğini ifade etmiştir. Bebeklik evresindeki ÜA (2), EK (2) ile benzer şekilde davranmaktadır. Bebeklik dönemindeki her iki çocuk da günlük hayatında uyguladığı olumsuz davranıştan bihaberdir. İlk çocukluk dönemindeki ÖB (5) ise aynı dönemi paylaştığı ŞT (5) gibi çizgi filmde öğrendiği şarkıları söylemektedir. GK (9), DU (10) ve AD (11) son çocukluk evresinde olan katılımcılardır. GK (9) dışındaki iki erkek çocuğunun, aynı dönemdeki kız çocuklarından farklı olarak çizgi filmde izlediği söz, düşünce veya davranışı gerçek hayatının dışında tuttuğu görülmektedir. Kız çocuklarında ise özellikle eğitici türdeki çizgi filmlerde yer alan olumlu davranışları uygulama eğilimi olduğu saptanmıştır.

Televizyonda izlenen çizgi filmlerin günlük hayatta kullanılması olağan bir durumdur. Ancak çizgi filmlerin sadece olumlu değil, olumsuz etki de yaratabildiği düşünülmüşür; çocuğu eğitmesi gerekenin aile olduğu sonucu da çıkmaktadır. Gazzâlî, bu eğitimi "Taş üzerine nakışlar yazmaya" benzetmekte ve çocuğun ana babaya emanet olduğunu, mum gibi her şekli alabildiği için çocuğu temiz toprak gibi görüp, doğru tohumun ekilmesi gerektiği görüşüne yer vermektedir. (Yavuzer, 2010: 18).

6. Çocukların kendisiyle özdeşleştirdiği çizgi film karakteri:

neler yaptığı sorusu yöneltilmiştir. Kağıtçıbaşı (2005: 93) özdeşleşme olgusunu; kişinin diğer bir kişi ya da gruba benze-yebilmek için onun gibi davranması şeklinde tanımlamaktadır. Kız çocuklarının kendisiyle özdeşleştirdiği karakterin adı Tablo 7'de paylaşılmaktadır.

Tablo 7: Kız Çocukların Kendisiyle Özdeşleştirdiği Çizgi Film Karakteri

Yaş Durumu	Kız Çocukların Kendisiyle Özdeşleştirdiği Çizgi Film Karakterinin Adı
EK (2 yaşında)	Niloya
ŞT (5 yaşında)	Heidi
ES (7 yaşında)	Elsa
BS (9 yaşında)	-
DG (10 yaşında)	Heidi
SK (11 yaşında)	-

Son çocukluk evresindeki BS (9) ve SK (11), kendisiyle özdeşleştirdiği bir çizgi film kahramanı olmadığını söylemekte; ancak bazı karakterlerin kırtasiye ürünlerini aldığı dikkat çekmektedir. Bebeklik dönemindeki EK (2), Niloya'ya benzediğini söylemekte ve bunun için annesinin yardımıyla saç ve kıyafet stilini Niloya karakterine benzetmektedir. Ayrıca bu karakterin oyuncaklarını da almaktadır. İlk çocukluk dönemindeki ŞT (5), sevdiği bir karakter olmasından ötürü kendisini Heidi ile özdeşleştirmektedir. Son çocukluk evresindeki DG (10) de fiziki yönden kendisine benzettiği Heidi karakteriyle özdeşim kurmaktadır. Aynı zamanda çizgi filmin adı da olan Heidi ve Niloya dışında, ES (7)'nin özdeşim kurduğu Elsa karakteri ise Karlar Ülkesi çizgi filmindeki bir karakterdir. Karlar Kraliçesi'nin, yaşadığı kraliyeti ebedi bir kış mevsimine mahkûm etmesi sonrasında Anna ve Elsa karakterlerinin Kraliçe'yi bulup lanetten kurtulma mücadelesini işleyen

Çocuklar televizyonda görerek ve işiterek, nesne ve olayları hareketli olarak tanımaktadır. Bu yüzden televizyon programlarındaki kahramanlarla kendilerini özdeşleştirmektedir (Akyüz, 2013: 117). Çocukların gerçek hayatta ve çizgi filmlerde model alma yoluna giderek kendileriyle ortak özellikler araması beklenen bir tutumdur (Oruç vd., 2011: 294). Bunun dışında çocuğun kendisiyle özdeşim kurduğu çizgi film karakterlerinin bulunduğu ürünleri alma eğiliminde olduğu da görülmektedir.

Erkek çocuklarına da izledikleri çizgi film karakterleri içerisinde kendisiyle özdeşim kurduğu bir karakterin varlığı, eğer varsa bu karaktere benzemek için neler yaptığı sorusu yöneltilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 8'de bunun bilgisi yer almaktadır.

Tablo 8: Erkek Çocukların Kendisiyle Özdeşleştirdiği Çizgi Film Karakteri

Yaş Durumu	Erkek Çocukların Kendisiyle Özdeşleştirdiği Çizgi Film Karakterinin Adı
ÜA (2 yaşında)	Örümcek Adam
ÖB (5 yaşında)	Beyblade
ÜO (7 yaşında)	Kral Şakir
GK (9 yaşında)	-
DU (10 yaşında)	-
AD (11 yaşında)	-

Yukarıda yer alan yanıtlara bakıldığında kız çocuklarında olduğu gibi erkek çocuklarının son çocukluk evresinde de özdeşim kurmanın mantıklı bulunmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır. Fakat DU (10), öncesinde Şimşek Mekku arabası ile özdeşim kurduğunu ve tüm ürünlerini aldığını belirtmiştir. GK (9), DU (10) ve AD'ye (11) göre ise hayal ürünü bir şeyle kendisini özdeşleştirmek akla ve mantığa sığmamaktadır.

öncesinde ailesine tüm Beyblade serisini aldırması, bir süre sonra bu alışkanlığından vazgeçmiştir. Son çocukluk evresindeki ÜO (7) ise kendisiyle özdeşleştirdiği karaktere fiziki yönden benzemekten öte giyim tarzını da benzettiği bilgisine yer vermiştir.

Görüşmeye katılan kız ve erkek çocuklarının bebeklik döneminde kendisiyle özdeşleştirdiği karakterin olduğu; ancak kız çocuklarının karaktere dair ürünleri alırken, erkek çocuklarının ise davranış yönünden benzerlik kurmaya çalıştığı gözlemlenmiştir. İlk çocukluk dönemindeki çocuklarda ise benzer şekilde fiziki yönden özdeşim kurma söz konusudur. Son çocukluk evresindeki kız çocukları özdeşim kurmadığını ifade etse de beğendiği karakterlerin ürünlerini alma eğilimindedir. Aynı gelişim dönemindeki erkek çocukları ise çizgi film karakterleriyle özdeşim kurmayı tümünden reddetmektedir.

Yukarıda yer bulan ifadelerden de anlaşılacağı üzere çizgi film ve çocuk etkileşiminde cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklı etkiler ortaya çıkabilmektedir. Cinsiyetin yanı sıra yaş grupları da bu farkın oluşmasında etkili olmaktadır. Katılımcıların söylediklerinden yola çıkarak erkek çocuklarının daha uzun süre televizyon izlemekte; ancak bu süre her iki tarafta da kendileri tarafından belirlendiğini söylemek mümkündür. Aynı şekilde kız çocuklarında bebeklik ve ilk çocukluk, erkek çocuklarında ise bebeklik dönemi hariç diğer dönemlerde çizgi film tercihinin kendileri tarafından yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bir başka nokta da çocukların izlemeyi tercih ettiği çizgi film türü. Bebeklik döneminde her iki cinsiyet grubu da tercihinin müzikal türde çizgi film izlemekten yana kullanılmaktadır. İlk çocukluk ve son çocukluk evresinde ise kız çocuklarının eğitici, erkek çocuklarının ise

Katılımcıların sözlerinden yola çıkarak elde edilen diğer bir bulgu da, erkek çocuklarının çizgi filmde izlediklerini günlük hayatının dışında tuttuğu, kız çocuklarının ise olumlu etkiye sahip olduğunu düşündüğü bir davranışı gerçek yaşamına adapte ettiği. Çocukların televizyondan izlediği çizgi film karakterleri ile özdeşim kurmasına ilişkin ise kız çocukları son çocukluk evresinde dahi beğendiği karakterlerin ürünlerini alırken, erkek çocuklarının ise özdeşleşme durumunu tümünden akıl dışı bulduğu görülmektedir. Bu bağlamda çizgi film ve çocuk etkileşiminde, cinsiyete göre televizyondan çizgi film izleme alışkanlıkları fark yaratabilmektedir. Bu nedenle de aileler, sağlıklı bir kişiliğe sahip çocuklar yetiştirebilmek adına bu alışkanlıkların farkında olmalıdır.

Sonuç

Çocukların televizyon izlemek için birbirlerinin evine konuk olduğu dönem geride kalmıştır. Bugün birçok evde ikiden fazla televizyon bulunmaktadır. Öncesinde “kara kutu” diye adlandırılan televizyonun, şimdilerde “kapanmayan kutu” haline geldiğini söylemek mümkündür. Özellikle çocuklar üzerindeki etkisi birçok araştırmanın konusu haline gelmektedir. Çünkü çocuklar daha dünyaya gözünü açar açmaz televizyonla tanışmaktadır. Belirli gelişim dönemlerinden geçen çocuklara televizyon, ses ve görüntü imkânını aynı anda sunan büyümlü bir dünyanın kapısını aralamaktadır. Çocuklar, yetişkinlere göre neyin doğru, neyin yanlış olduğu bilincine hâkim olamadığı için, çocukların televizyondan etkilenmesi de daha kolay olmaktadır.

Bu çalışmada çocukların cinsiyet değişkenine bağlı olarak çizgi film izleme alışkanlıklarının ne yönde değiştiği incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında Eylül 2018’de

Çalışmada 0-2 yaş arası “bebeklik”, 3-6 yaş arası “ilk çocukluk”, 7-11 yaş arası “son çocukluk” dönemi olarak kabul edilmiştir. Görüşmeler sonucunda çizgi film ve çocuk etkileşiminde, kız ve erkek çocukları arasında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Buna göre kız ve erkek çocukları kendileri tarafından belirlenen süre boyunca televizyon izlemelerine rağmen, erkek çocuklarının televizyon karşısında daha fazla vakit geçirdiği bilgisine ulaşılmıştır. Televizyonda izlenilmesi planlanan çizgi film tercihi konusunda kız çocuklarının ilk çocukluk dönemine kadar ailesinin kararına bağlı kaldığı, erkek çocuklarının ise ilk çocukluk döneminden itibaren seçimini kendi istekleri doğrultusunda yaptığı görülmektedir. Tercih edilen çizgi film türü konusunda da bebeklik döneminde müzikal türün ağır bastığı, sonraki dönemlerde ise cinsiyet farklılıklarının gün yüzüne çıktığı saptanmıştır. 3 yaşından itibaren kız çocukları genellikle eğitici, erkek çocukları ise macera türünde çizgi filmlere yönelmektedir. Televizyonun olumlu ve olumsuz etkileri noktasında çocuklarda cinsiyet fark etmeksizin olumsuz etkilerin ağır bastığı da görülmüştür. Televizyonun sebep olduklarından ziyade, sonuçlarıyla ilişkili olan bir diğer konu da çizgi filmlerde izlenen söz, düşünce ve davranışın günlük hayatta kullanılıp, kullanılmaması ile ilgili kısımdır. Erkek çocuklarının çizgi filmde izlediklerini günlük hayatının dışında tuttuğu, kız çocuklarının ise olumlu etkiye sahip olduğunu düşündüğü bir davranışı gerçek yaşamına adapte ettiği bilgilerine ulaşılmıştır. Son olarak çizgi film karakterleriyle özdeşim kurma konusunda kız çocuklarının son çocukluk evresinde bile beğendiği karakterlerin ürünlerini alırken, erkek çocuklarının ise özdeşleşmeyi kabul etmemesi durumu ön plana çıkmaktadır.

Özetle çizgi film ve çocuk etkileşiminde, çocukların cinsiyete göre televizyondan çizgi film izleme alışkanlıklarında

da farklar olduğu anlaşılmıştır. Çünkü Türkiye gibi geleneksel yapının ağırlıklı olduğu ailelerde ebeveynlerin ve toplumun diğer üyeleri tarafından erkek çocuklarına "erkek gibi", kız çocuklarına da "kız gibi" davranması gerektiğinin öğretildiği bilinmektedir. Bunu erkek çocuklarının televizyonda izlediği çizgi filmlerin süresi ve bu çizgi filmleri izlemesine karar veren kişi noktasında karar merkezinin kendisi olmasında görmek mümkündür. Tam tersine kız çocuklarının ise aynı konuda özellikle annesinin kontrolünde olması dikkat çekmektedir. Çizgi film izleme süresine karışıldığında kız çocuklarının doğal bir tepki olarak gördüğü ağlama yolunu seçmesine karşın, erkek çocuklarının bu tepkiyi babasından öğrendiği üzere "erkek adam ağlamaz!" şeklinde savunması, toplumsal cinsiyet konusunda da farklılık olduğu iddiasını güçlendirir niteliktedir. Bu çerçevede toplum tarafından kız ve erkek çocuklarına sadece biyolojik değil, imaj ve beklentiler yönünden de kazandırılmaya çalışılan davranışlar olduğunu söylemek mümkündür. En azında bu çalışmada elde edilen bilgiler de bunu doğrular niteliktedir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, literatürde yer bulan araştırmalara ters düşmemesi yönüyle de değer taşımaktadır. Çünkü bu konuda daha önce yapılan araştırmaların birçoğunun nicel araştırma yöntemiyle yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise onlardan farklı olarak nitel araştırma yönteminde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile konu hakkında derinlemesine bilgi elde etme fırsatı yakalanmıştır. Bu yönüyle çalışmanın alana farklı bir bakış açısı sunduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın bundan sonra gerçekleştirilecek benzer çalışmalara referans olmanın ötesinde, konuya gençleri de dâhil ederek daha geniş bir örneklem çevresi oluşturması için yol gösterici olabileceğini de söylemek

Kaynakça

- Akkuş, Sevilay Y. vd. (2015). "3-6 Yaş Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimi Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1 Sayı: 2, ss. 351-360.
- Akyüz, Emine. (2013). "Çocuğun Bilgi Edinme ve Zararlı Yayınlarla Karşı Korunma Hakkı", I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı-1, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- American Academy of Pediatrics (2001), "Children, Adolescents and Television, Pediatrics", 107 (2), ss. 423-426.
- Aral, Neriman ve Aktaş, Yaşare. (1997). "Çocukların Televizyon ve Diğer Etkinliklere Harcadıkları Sürenin İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13 Sayı: 13, ss. 99-105.
- Aydoğdu, Ali (2011). Pepee Türk Çizgi Filmi, <http://aliaydogdu34.blogspot.com/2011/10/pepee-turk-cizgi-filmi.html>), Erişim Tarihi: 14.11.2018.
- Büyükbaykal, Güven. (2007). "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 0 Sayı: 28, ss. 31-44.
- Can, Aytekin. (1995). Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine ve İletişimine Yönelik Etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Anabilim Dalı, İstanbul (Tez no: 042067).
- Cerci, Sedat. (1996). Televizyonun Sosyolojik Boyutu, 1.Baskı, İstanbul: Şule Yayınları.
- Cesur, Sevim ve Paker, Oya. (2007). "Televizyon ve Çocuk: Çocukların Tv Programlarına İlişkin Tercihleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6 No: 19.
- Corrigan, Chris. (2010). The Impact of Television Effect on Young Children, Unpublished Doctoral Thesis, Wright Institute Graduate School of Psychology.

Demir, Sebahat. (2011). "Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi ve Sorunları", *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1. ss. 38-49.

Burdick, Palmer vd. (2004). "An Intervantion to Reduce Television Viewing by Preschool Children", *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 158 (2).

Doğan, Adem ve Göker, Göksel. (2012). Tematik Televizyon ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları, *Milli Eğitim*, Sayı: 194.

Erdoğan, İrfan ve Korkmaz, Alemdar. (2001). Televizyon: Dünyaya Açılan Pencere?, *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllık*: 1999.

Genç, Salih Zeki ve Güner, Fatih. (2010). "İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon İzleme Profili- Çanakkale İli Örneği", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 188, Çanakkale.

Gerbner, George vd. (2002). Growing up with Television: The Cultivation Perspective, *Media Effects: Advances in Theory and Research*, (Ed: Jennings, Bryant & Dolf Zillmann), Lawrence Erlbaum.

Güler, Deniz. (1989), "Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film", *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, Cilt: 5 Sayı: 5, ss. 163-177.

Günaydın, Beyza. (2011). Çocuklara Yönelik Programlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu: TRT Çocuk ve Yumurcak TV, *Uzmanlık Tezi*, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.

Güneş, Adem. (2014). Çocuk Neyi Neden Yapar? Çocuk Davranışları Anlama Rehberi, 30. Baskı, İstanbul: Nesil Yayın Grubu.

İlhan, Vahit ve Çetinkaya, Çetin. (2013). "İlkokul Öğrencilerinin Tematik Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmleri İzleme Alışkanlıkları", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), ss. 217-226.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. (2005). İnsan ve İnsanlar, İstanbul: Evrim Yayınları.

Kara, Bülent. (2016). "Çizgi Filmin Sosyolojik Anatomisi: Pepee Örneği", *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1 Sayı: 2, ss.14-22.

Karacoşkun, M. Doğan. (2002). "Bireysel ve Toplumsal Çözümde Televizyon Faktörü Üzerine Düşünceler", *Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6 Sayı: 2, ss. 227-234.

Kırık, Ali Murat. (2013). "Televizyonun Gelişim Çağı Çocukları Üzerindeki Olumsuz Etkileri ve Ebeveynlerin Kontrol Sorunu", *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 4, ss. 189-198.

Oruç, Cemil ve Tecim, Erhan ve Özyürek, Hilal. (2011). "Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modelik ve Çizgi Filmler", *Ekev Akademi Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 48, ss. 303-319.

Öncül, Remzi. (2000). Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, İstanbul: MEB Yayınları.

Önder, Mustafa. (2008). "Medya Kıskaçındaki Çocuklar", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 1, ss. 183-190.

Özcan, V. (2005). Medyatik Kirlenme, Medyatik Şiddet, Televizyon ve Mağdurları Üzerine Bir Deneme, *Milli Gazete*, www.milligazete.com.tr, 26.03.2006.

Öztürk, Candan ve Karayağız, Gonca. (2007). "Çocuk ve Televizyon", *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt: 10, Sayı:2, ss. 81-85.

Pembecioğlu, Nilüfer. (2013). "Gelecek Kurguları ve Medya Algıları", I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı-1. (s.397-433), haz. H. Yavuzer ve M. R. Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

RTÜK (2005). Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri Araştırması.

Samaniego, Concepción Medrano & Pascual, Alejandra Corté (2007). The Teaching and Learning of Values Through Television, *Review of Education*, 53, doi: 10.1007/s11159-006-9028-6.

Şahin, Hüseyin. (2014). Çocuk Yetiştirme Psikolojik Şifreleri, 1. Baskı, İstanbul: Akademik Kitaplar.

Şimşek, Sedat. (2013), "Duygusal Zeka Bağlamında Medyada Yayınlanan Reklamların Çocuklar Üzerinde Oluşturabileceği Davranış Biçimleri", I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı-1, haz. H. Yavuzer ve M. R. Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Temizkan, Mehmet ve Atasoy, Arzu. (2016). "Söz Varlığının Gelişimi Açısından Çizgi Filmler Üzerine Bir Değerlendirme", *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt: 45 Sayı: 210, ss. 577-599.

Temizyürek, Fahri ve Acar, Ümran (2014). "Çizgi Filmlerdeki Subliminal Mesajların Çocuklar Üzerindeki Etkisi", *Cumhuriyet Üniversitesi Uluslararası Eğitim Dergisi*, Cilt: 3 Sayı: 3, ss. 25-39.

TRT Çocuk. (2018). <http://www.trtcocuk.net.tr/aslan>, Erişim Tarihi: 14.11.2018.

TRT Çocuk. (2018). <http://www.trtcocuk.net.tr/barbaros>, Erişim Tarihi: 14.11.2018.

TRT Çocuk. (2018). <http://www.trtcocuk.net.tr/harikakanatlar>, Erişim Tarihi: 14.11.2018.

TRT Çocuk. (2018). <http://www.trtcocuk.net.tr/heidi>, Erişim Tarihi: 14.11.2018.

TRT Çocuk. (2018). <http://www.trtcocuk.net.tr/niloya>, Erişim Tarihi: 14.11.2018.

Uluç, Güliz. (2002). "Toplumsal Bir Gruba Yönelik Şiddet Türü: Medya, Şiddet ve Çocuklar", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 2, ss.4-11, ss.4-11.

Ünal, Nazan ve Durualp, Ender. (2012). "Televizyon Okul Öncesi Çocuklar Üzerindeki Etkisi", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3 Sayı: 2, ss. 93-104.

Vessey, Judith A. & Yim-Chiplis, Paula K. & MacKenzie, Nancy R. (1998), Effects of Television Viewing on Children's Development, *Pediatric Nursing*, Vol: 23 No: 5, P: 483-488.

Yağlı, Ali. (2013). "Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği", *Turkish Studies*, Cilt: 8 Sayı: 10, ss. 707-719.

Yavuzer, Haluk. (2010). Çocuk Psikolojisi, 32. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuz, Kudret Eren (2010). Çocuğunuzun Duygusal Zeka Gelişimi İçin Küçük Sağlam Adımlar, 1. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yörükoğlu, Atalay. (2010). Çocuk Ruh Sağlığı-Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları, 30. Basım, İstanbul: Özgür Yayınları.

<http://www.haber7.com/3sayfa/haber/908761-orumcek-adamdan-etkilendi-kendini-asti> Erişim Tarihi: 3 Kasım 2018.

<http://www.hurhaber.com/iste-kendini-pikachu-sanip-camdan-atlayan-cocugun-son-hali-haberi-32569.html> Erişim Tarihi: 3 Kasım 2018.

<https://www.sinemalar.com/film/219181/frozen-2013> Erişim Tarihi: 14 Kasım 2018.

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Rh-14KA65T4sJ:https://tr.wikipedia.org/wiki/Beyblade+&c->